Seyyid Ahmed Husâmeddin kulliyatından: 2

>5

KÜLLİYAT
dan
SEÇMELER

Kâzım Öztürk

İSTANBUL
1959

KÜLLİYAT
dan
SEÇMELER

BURHANEDDİN ERENLER MATBAASI

Külliyat

Küllün cüz'ü gibi olan şey,
Küllün küllü gibi olamaz.

A. Hüsameddin

1897

Seyyid Ahmed Hüsameddin Külliyatından : 2

KÜLLİYAT
dan
SEÇMELER

Kâzım Öztürk

İSTANBUL
1959

Allahın ahkâm-ı ilâhiyesi bütün hükümlerin fevkindedir.

Cenâb-ı Hak bu kâinatı insan için halkeylemiş, insanı da zât-ı ulûhiyetini bildirmek için yaratmıştır.

Insanı muhit olan eşyada Cenâb-ı Hakkın âsâr-ı kudret ve rübubiyeti âşikâr ve nümâyandır. Bu hakikati görmek ve bilmek isteyenlere, en ufak bir zerre en büyük burhandır.

Kâinat, kitabullahın mir'atıdır. Tecelliyat-ı rabbaniye oradan cilvenüma-yı zuhur olur.

Kevnin ahval ve şüunatı Allah tealânın kabzai tasarrufundadır.

Gelmiş, gelecek, hafi, aşikâr, her ne varsa Cenâb-ı Hakkın ilm-i ilâhisindedir.

Hayır, Allahın takdir ettiğidir.

Allah, kulunun sıkıntılı vaktinde düşmanına fırsat vermez.

Allah, kulunun tevbesini bekler; intizar etmez, zira (nazir) ismi yoktur.

Allah her şeyi yerinde icadeder. Ve hey'eti üzere cereyanına tabi eyleyerek onun hakikatine muvafık teshilât gösterir.

Cemi' eşyada, Cenab-ı Hakkın kudret ve cemâli müşahede olunur.

Meded-i ilâhiye olmadıkça insanda hayat olmaz.

Cenab-ı Hak, insanı hüsn-ü zan ve itikadı nisbetinde me'cur eder.

Her şeyi, mahlûk olan tabiata hamledelek

en bihakkın tabiatı, tâbii ve ne de metbuu ve mertebe-i tab'ı bilmeyen adamlar, elbette Allahı bilmezler.

Cenab-ı Hakkın zahir ismi, mecmu-u mükevvenattır.

Eşya, Allahın mir'at-ı sıfâtıdır.

Allahı bilmek için, eşyayı tamamiyle bilmek lâzımdır.

Eşyanın her vaziyeti Allahı zikir ve tesbihtir.

Cenab-ı Hak, cehennemi insanları tazibetmek için yaratmamıştır.

Allahı müşahede etmekliğimizin keyfiyeti, eşyada müessirin eserini müşahededir.

Muhammed'siz Allah bilinmez.

Hazret-i Muhammed'in ehli olmayan, Cenab-ı Hakkın da ehli değildir.

Yalnız başına Allahı bilmek aklen caiz ise de enbiyasız kemale erişilemez.

Risalet, enbiya-ı zişandan birisi olduğu gibi akıl da meb'us olan bir risalettir.

Zuhur-u küllî, insan-ı kâmilin yücuduna münhasırdır.

Akıl ile idrak ed[illegible]n hususatta menfeatleri ve zararları fark ederek bir birleşmenin menfeat-i suretini ve bir ayrılmanın mazarrat-ı keyfiyetini tayin ile eşyanın vücudundan menfeatin istihsâl suretini, selef ve halefe tabiî tatbikini bilir, küllî malûmat sahibi, vücudu ender her zat, insan-ı kâmildir.

Kur'an, insan-ı kâmil'in istidadında mevcuttur.

Mânâ-i kur'an, envar-ı risalettir.

Kur'an, bütün eşyayı muhit ve ulûm ve fünunu câmidir.

Kur'anın levh-i mahfuzu insandır.

İnsanın tedbir ve taakkul ile kur'anın maani ve hakayıkının a'makına vasıl olabilmesi muhaldir.

Kur'an-ı kerîm, kendisine iktida edenleri rüşde hidayet eder.

İnsan, ilmiyle amel ettikçe Kur'anın mânâsına vâkıf olur. Cenab-ı Hak da onu ameli nisbetinde insana beyan eder.

Kur'anda beşerin akıl ve idraki haricinde hiç bir şey emir buyurulmamıştır. Lâkin, herkes ondan kendi istidad ve iktidarı nisbetinde feyz alır.

İlim. kalbe varid olan manevi bir feyzdir.

İnsanlar, ilmi nisbetinde âlicenaptır.

İlimsiz hayat, bir zıll-ü hayaldir.

İlim, hüner ve ahlâk insanlık erkânındandır.

İnsan, kendini ilim vasıtasiyle vahşet vadisinden çıkarır ve behaim sıfatından mümtaz tutar.

İnsanı hüsn-ü vikaye ve terbiye edecek olan ilimdir.

İlimde hata olmaz. Hata, hatayı ilim bilerek her fikre her şey'e zâhip olmaktır.

Te'vil ilmini bilmeyen kimse kur'andan bir şey anlamaz. Ve te'vil ilmini bilmedikçe kur'andan intifa edemez.

Ruhun vücuddaki tasarrufatı hayat ile kaimdir.

İnsanda ruhun tasarrufu şemsin, küre-i

arza tasarrufu gibi, nefsinin tasarrufu da kamerin tasarrufu gibidir.

Itminan ile rabbinden razı ve menahisinden ictinap ile safi olan nefs, rabbine rücua şayestedir.

Hangi şey ki hariçte kendisi için vücud bulunmaz, o şey için vücud-u zihnî de olmaz.

Yeni doğan bir masum, sebepler âlemine uygun olarak gelir.

Yaradılmışlar takdire, yani tabiata ve esbaba muvafık olmamış olsa idi, yaradılmışların vücudunun sebepsiz husule gelmesi icabederdi.

Melekûti olan şeyleri, melekûti şeyler husule getirir.

Bir cismin muhafaza ve bekasına, kendisinde ruhun mutasarrıf olarak istikrar bulmasiyle hükmolunur.

Din, tarif ile değil amel iledir.

Amelsiz dinin revnakı olmaz.

Din ve itikat, insanın nefsine tealluk eden bir emr-i mânevidir.

Dini tekzip eden kimselerden memlekete hiç bir zaman faide memul edilmez.

Allahdan gafil bulunarak halka karşı riyakârane icra olunan amel ve ibadet yorgunluktan başka bir şeye müncer olmayacağı gibi o ibadetin ne din ve ne de dünyaca kendisine bir faidesi dokunmaz.

Ümmetin yekdigeriyle ülfet ve ünsiyeti, uhuvvet-i islâmiyenin icabatındandır.

Din, enbiyanın vücuduna vabestedir.

İslâm, hüsn-ü terbiyenin zahiren tesirini gösteren beşerî kemalâttır.

Akide-i diniyeleri olmayanların meslek-i ahlâkileri de olamaz.

Allah için olmayan ibadet, nefs ve havaya hizmettir.

Cenab-ı Hakka ubudiyetinizde vekar ve sekîne üzere ibadet ediniz. İbadet ettiğiniz surette muhakkak olarak ihsan-ı ilâhiye mazhar olacağınızı itminan-ı kalb ile biliniz.

Diyanet, bir kavmin içinde vacibdir.

İlm-i halin en mühimmi itikattan sonra amel-i salih işlemektir.

İnsan, neşir halinde mecmu âleme saridir.

Âlem-i ekberin muhatı insandır.

İnsan, Cenab-ı Hakkın bir âyeti ve hazine-i kemalâtıdır.

Lisan kalbin tercemanı, vücudun hakikatıdır.

Dünyanın ve hayat-ı beşeriyenin neden ibaret bulunduğunu idrâk eden bir kimse hemcinsine karşı daima hayırhahtır.

Dünyada eşyanın hakikatına vakıf olmayanlar her şeyden habersizdirler.

İnsanı saadet-i uhreviyeye nail edecek ancak kalb-i selimdir.

Câli taakkulâta itaat ve sun'i bir mezhebe ittiba, âkılin şerefine halel verir. Zira, istikameti meşhud olmadıkça ahadın fikrine tebaiyet insanı tereddüdde bırakır.

Su-i ahlâk ve ef'âl ile şerri irtikâb edenler dalâlette kalırlar.

İnsanlara nisbet edilen hayr ve şer, meşiyyet-i ilâhiyede birdir.

Saadet ve felâket, insanların amellerinin mükâfat veya cezasıdır.

Bütün işlerinde ilâhî emirlere imtisal edenler şüphesiz Cenab-ı Hakkın lutuf ve keremine mazhar olurlar.

İnsanın kevne tealluk eden ciheti nefs'dir.

Âkil kimse, üzerine dağ gibi hücum edüp gelen mevti, ve bir gün elbette rabbisine rücu edeceğini düşünerek ona göre hareketini tayin eyler.

İnsan, kur'anı, ulum-u ilahiye ve maarif-i kevniyeyi fehme olan istidadı nisbetinde anlayabilir.

Hal-i hayatında hak yolunda sarf ve istihlâke kıyamıyarak vefatında hayrata sarfı vasiyet olunan malın azîm fevaid ve tesiratı olur. Lâkin, bizzat icrasına muvaffak olduğu hasenat rütbesine varamaz. Âkil olanlar hal-i hayatlarında mallarını hayra sarfa mütecasir olanlardır.

Her hangi bir emrin tesviyesinde imâl-i fikr ve ittihaz-ı tedabir eylemeyerek (O işi Allaha havale ettim.) deyüp de zuhurata muntazır olarak kendisini vukuatın cereyanına terketmek mucib-i hüsran ve perişanidir.

Batınî terbiye görmediğinden imanı zayıf olan bir kimse zahirî terbiyede de inhiraf ve tezelzül gösterir.

Nefsinizi duçar olacağı helâkten kurtarmak için hasbetenlillah ita edeceğiniz bir sadaka ile yapacağınız hayır ve hasenat ve o yapmış olduğunuz iyilik Allahın indinde zayi olmaz.

Allahdan daima günahlarınızın ve kusurlarınızın af ve mağfiret olması talebinde bulununuz.

İnsanın nefsi, gazab-ı ilâhiyeden bir noktadır.

İnsan zamanın kendi üzerine tehacüm eden sadematına mukavemet göstermelidir. Yoksa zillet ve meskenete duçar olur ve tarik-i saadetten enhiraf ve tarik-i evhama sülûk etmiş olur.

Bir insanın ammeye karşı fikrinde olan şey, hata yahut sevaba nisbet olunmaz.

İnsana mâneviyatın tesiri maddiyattan ziyadedir.

İnsanın ahlâkı güzel olursa onun halk içinde hürmeti de ziyade olur.

İnsana ziynet veren cemâl, sözünde hakkiyle sadık olmaktır.

Bir mümine ilmiyle âmil olmak saadetlerin en güzelidir.

Her ne fenalık görürsen o kendi nefsin, kendi suret ve hakikatındır.

Edeb ve hayâ insanı her şeyden muhafaza eder.

Ciddî ve hakikî bir insan, her mahluktan, her iş ve güçten evvel ve elzemdir.

Her insanın kalbinde riyaset sevgisi gizlidir.

Hakikata karşı kayıtsız bulunan ahlâksız kimseler, tabiatlarında insaf ve mürüvvet olmayanlardır. Bunlar şahsî menfaatlerini temin ve takviye için hemcinslerinin hukukuna tecavüz etmekten ve onları darp ve eza ile cefalandırmaktan çekinmezler.

Menfaatlerini diğerlerinin mazarratında arayanlar, kendi havasına tâbi olarak ef'al ve ahlâkında muvazenesiz olanlar, halk üzerinde mütekebbirane ve mütahakkimane bir vaziyet gösterenler helâk ve hasarı kendileri hazırlamış olurlar.

Hal-i hayatınızda nefs-i emmarenizin tesiratı ile taazzum ve tekebbürlük, şeytanın hakikat ve mânanızdaki eser-i garibidir.

Güzel ahlâk ve güzel itikat sahibi olan bir kimse her şeye malik ve her şeyin muhafazasına muvaffak olur.

İnsanda zuhur eden ef'alin müntehası, rabdır.

Hizmet-i askeriyeye icabet, Allah tealaya rücu demektir.

Her cemaatin ibadethanelerindeki tâati Allah ile kendi aralarında olan bir keyfiyettir.

Suleha-yı ümmetin medfenlerini ziyaretgâh ittihaz etmek sizi riza-yı bâriyi tahsilden gafil bırakmasın.

Türbelerde defn-i hâk olan evliyaya karşı perverde edilen muhabbet umur-u hayaliyedendir. Zira, muhabbet bir vücudun muvanesetini müstelzimdir. Muvaneset olmadıkça eşbahda muhabbet zuhura gelmez.

Hak yolunda sarfolunmayıp reddolunan mal, sahibini helâkten vareste kılmaz.

Dünyada kazanılan malın en hayırlısı ahret için sarfolunanıdır.

Allah yolunda bezlolunan mal zayi olmaz. Zayi olan hasis kimselerin sakladığı maldır.

Kitabullaha ve peygambere inkıyad ve itaat etmeyerek hırs-ı dünya ile mal biriktirmeğe uğraşan kimseleri zulümat, gaflet ve cehalet tâkip etmektedir.

Dine itina ve dikkati olmayan kimsenin hiç bir şeye itina ve dikkati yoktur.

İnsan, ömrünü gaflet ve ataletle geçirerek (Allah kerimdir) diye mağrur olmamalı. Amâl-i saliha ile devamlı surette meşgul olmalıdır ki rabbin saadet ve selâmetine nail olsun.

İnsanlar, amel ve itikatca kesbetmiş oldukları za'fiyet nisbetinde felâhdan baid olurlar.

Bir kimse ahkâm-ı diniye ve an'anat-ı milliyesine temamiyle tebaiyet etmeyerek i'raz üzere olursa onun kalbi fısk-ı fücur ile kararır.

Bir kimse Allahın emirlerine inkıyad ve resulüne ittiba ederse tav'an Allaha takarrüp hasıl eder.

İnsanda asıl hâkim olan kuvvet, din ve itikadın tesiratıdır.

Fukara ve muhtaçlara rahmetmek mü'minin evsaf ve varidat-ı kalbiyesindendir.

Sâfiyet âleminde terbiye edilmeyerek, safveti bozulan bir din içinde büyütülen çocuklardan vatan ve milletine fedakârane bir hizmet beklemek abestir.

Bir milletin nüfuz ve iktidarı, dininin sağlamlığı nisbetindedir.

Kibir ve gurur sahibi olup kendini beğenen ve ibadetine güvenerek bu suretle Allahın rahmetine hak kazandığını iddia eden kimseden, iyi ahlâk niyaz ve ümit ederek milletine yararlı olmayı dileyen bir fasık fâcir, Cenab-ı Hakka daha yakındır. Zira, O, insanları iyi, kendini fena görür. Âbit ise, halkı fena görerek kendi namına gurur duymasiyle helâki koltuklamıştır.

Hiç bir kimsenin terbiye görmeden gerek din bakımından ve gerek dünya bakımından olsun olgunluğu mümkün değildir.

Dinini muhafaza, milletini muhafaza demektir.

Gerek hayır ve gerek şer olan şeylerle kul, Cenab-ı Hakka vasıl olur.

Dünyadan kendilerine iman ve amel gibi bir sermaye alanlar mazhar oldukları esmanın tecellisi ile beraberdir.

Hayır ve şer, her şeyi insan kendi diliyle söylediği sözden bulur.

İnsan ilim ve marifeti talip oldukça ve bu yolda hayat ve kudretini sarfettikçe kabiliyet ve ihatası nisbetinde her bir şeyi öğrenir.

İnsan istikamet ve ciddiyet ile çalışırsa tekâmül eder.

İnsanlar adab-ı muaşerette pek nadir olarak amellerini rehber ittihaz ederler. Hemen ekseriyetle fikrî infial ve ihtiraslarının zebunudurlar.

İhtisas erbabı kimseler, fennin muhtelif kısımlarında müteaddit tecrübeler sayesinde elde ettikleri fevaidi neşir ve tamim etmeyerek nefislerine hasrederlerse bu hal medeniyet yolunda terakkiye büyük bir sekte irâs eder.

Her ferd milletine olan hürmet ve muhabbetini asâriyle izhar eder.

İnsan, ne arzu ederse beşerî kudret ve iktidarı dahilinde elde edebilir.

Bir kimse halk içinde emin ve müsellem olursa Hâlıkın indinde de emindir.

Âkil olan kimse, adil ve insaf üzere olarak daima ebna'i cinsine hayır ile muamele edüp şerden içtinap eyler.

Bir kimse milletin saadet ve selâmeti için malını sarfetmekte hasislik eder ve milletçe makbul görülen şeye hizmet etmekten kendisini müstağni tutar ve umur-u milleti umur-u şahsiyesi derecesinde bulundurmazsa ve (para vermekle insan sevaba nail olmaz.) fikrinde olursa başka bir zulümkâr gelir, onun malını elinden alır, sıkıntı ve perişanlık ile ömrü güzeran eyler, güçlükler içinde erir, gider.

İnsan, âlem-i hayatta tahassül eyleyen ihtiyacat-ı mütemadiyeye karşı ancak mütemadi bir sây ile mukabele ederse vüs'at-ı maişete destres olur.

İnsan, bir işe başlamadan evvel, o iş her ne kadar müşkil ve iktidarının fevkinde gibi görünürse de, aciz ve fütur getirmeyerek azimkâr ve müteşebbis olmalıdır.

Harekâtını muvazene ederek çalışan kimseler nail-i meram olurlar.

Rüşd ve rü'yet sahibi, itminan ve intibah üzerine idare-i kelâm eden kimse olup bundan mahrum olanlar da zan ve iştibah üzerine söz söyleyenlerdir.

İnsanların fen ve sanattaki muvaffakiyetleri kibir ve gururunu arttırır.

Küfrü itiyat edenleri ve o meslekte bulunmuş olanları dalalette bırakan, kendilerinden olan sıfat-ı cehalettir.

Sadâkat ve hakkaniyet dairesinde icra-i ticaret, ebna-i cinsine büyük hizmettir.

Mesleğinde bilmediği şeyleri ihtisas sahibi olanlardan öğrenmek vacibat-ı umurdandır.

İnsanda milletine karşı olan meyil ve istidât, imandır.

Bir kimsenin şeklen ve kıyafeten mensup olduğu millete müşabih bir hal ibraz etmesi bir meyvenin hüsn-ü manzara göstermesi gibidir. Amma nefsin müstait olduğu surette terbiye ve terakkisi ile milletine mânen merbutiyet göstermesi o meyvanın rayiha ve lezzeti mesabesindedir ki asıl intifa olunacak kısım budur.

Milletin temin-i mevcudiyeti uğrunda hayatını fedadan çekinmeyen zevatın şerefi ne derece yüksektir.

Etrafında bulunan adamlar ve senin konuştuğun kimseler elbisen gibidir. Bunları tathir et.

Sabret terakki edesin.

İnsan yediği me'kûlâtın gıdaî evsafını bildikten sonra ona göre gıdasını tanzim ederse hayat ve sıhhat hususunda salim ve arızasız kalır. Yâni, bu ilme vukuf peyda edilirse hayat ve sıhhatimiz hal-i tabiisinde devam eder.

İnsanın daima ayıplarını arayan ve herkese itiraz etmekle me'luf bulunan kimselerden ihtiraz etmek lâzımdır.

Bir kimseye milletinin haricinde saadet ve selâmet temini gayri me'muldür.

Her hangi bir şeyi, ilmi, fenni lâyıkı ile öğ-

renmeden, o şeyde ihtisas eseri gösterecek derecede meleke ve rüsuh peyda etmeden bir iş yapabilirim, diyerek meydana atılmak ve halkın zihinlerini neticesiz bir şeyle işgal etmek hiç bir kimse için caiz değildir.

Gurur ile muttasıf olan kimsede ne fazilet müşahede olunur.

Elinizdeki iktisabınız nisbetinde medeniyeti iltizam edin. Zira, hayat medeniyettedir.

Bedeviyet ve vahşet insanı helâke, medeniyet ise hayata sevkeder.

Bir san'atın izharı ve bir marifetin ibrazı elinden gelmedikçe onu (yaparım) diyerek tefevvühat ile kendini halk içinde müttehem ve rüsvay etme.

Kendi başına bir fikre zahip olup cümleye muhalefet etmek kuvve-i hatadandır.

Havasına tâbi olan adamın emri ya ifrat yahut tefrittir. Onun emri hiç bir şeyde istikamet göstermez ve onun emriyle insan ulviyet peyda edemez.

Vücuda nafi olan şeylerin ifrat ve tefritinden tevakki üzere bulunmak âkil olan kimsenin ihtiyar edeceği hatt-ı harekettir.

Şahsî menfaatlerinden sarf-ı nazar eden bir kimsenin haysiyet ve itibarını izhar için tevazu eden kimse ne güzel ahlâk ile mevsuftur.

İnsanlara eza ve cefa vermek pek büyük hayırları mahveder ve saadet diye kazandığı şeylerden mahrum bırakır.

Bir adam malûmatı ile tefahur ederse cahildir.

Kelâmınızda temkin ve letafet, veçhinizde de beşaşet, nur ve melâhat görünsün.

Yabancıların fikir ve âdetlerine fazla inhimâk hiç bir vakit sahibine şeref ve meziyet bahşetmez.

Herkesin geçim ve idaresi kendi akıl ve re'yine bağlıdır.

Bir kimse zatî menfaatı için me'muriyet eder ve yahut bir san'at ihdas eylerse, umumî olacak menfaati şahsî menfaat düşüncesiyle olduğundan, nakısdır.

Bir âlim kazandığı bilgilere magrur olarak öğünürse henüz kendisini bilgisizlikten kurtaramamış demektir.

İnsanların en kötüsü kendi fena huylarına kapılarak çirkin işleri yaptıktan başka diğerlerini de fenalığa teşvik ve tahrik eden kimselerdir.

İnsanların faydalısı daima halkın menfaatine çalışanıdır.

Ahmaklık, insanı ne bir şeye malik eder, ne de eli altında bulunan rahat yüzü görür.

Tabiî insan bir şeye yaramaz. Sun'î ve tekâmülî insan olmalıdır.

Öğrenip öğretmekle insanlık erkânını sağlamlaştırınız ve takviye ediniz.

İnsan diğer bir insanın terbiyesi altında sun'î, makbul ve makul bir insan olarak hazırlanır ve yetişir.

Amel ve millî itikada muvafık olmayan kimselerden doğruluk beklemek ölünün gözünden yaş beklemek gibidir.

Yaşamağa azmetmiş bir insan ve bir millet için sây ve amelden gayri kurtuluş yolu yoktur.

Temin-i maişetten aciz olan bir kavimde fazl tasavvur olunmaz.

Bir millet medenî olabilmek için medeniyetin levazımından olan ahlâk, ilim, maarif, sanat, ticaret gibi memleketin umran ve salahı-

nı icap ettiren teşebbüslerde kesb-i rüşd ve rüsuh etmelidir. Çünki bunlar medeniyetin rehber-i eminidirler. Bunlar olmadıkça medeniyet yolunda merhaleler kat'edilemez.

Ahdini ifa etmeyen kavmi Cenab-ı Hak bir musallat ile te'dip eder.

İlahî emirlere muhalefet ederek kendi re'yile icra-yı hüküm ve hakimiyet eden kavmi Allah taalâ fakr-ü zaruret ile muaheze eder.

Milletin, her şube-i fen ve san'atta asrın terakkiyatını tâkib ve tetkik eyleyerek ve bunlardan istifadeye çalışarak iktisaden kesb-i kuvvet ve kudret eylemesi lâzımdır.

Toprağa hizmet, saadet ve refahı mucibdir.

Memleket imarına ve halkın menfaatine himmet sarfedilmezse o mülk, meyyit hükmündedir.

Zamanımızda beyt-ül-mal yerine kaim olan

müessesat, ziraat, san'at ve ticaret gibi hususatta halka ibraz-ı muavenet edecek olan millî bankalardır. Ahali bunlardan aldıkları mebaliğ ile işlerini tesviye ederek müddetin inkızasında mezkûr parayı muayyen olan ziyadesiyle beraber beyt-ül-male iade ederler.

Millî bankalarda cem olunan paralar zan olunmasın ki âtıl ve bifaide kalır. Pervanenin ziyaya olan iştiyakı gibi insanlar da paraya meylederler ve onu tasarruf etmek için etrafında dönerler.

Mevzu olan âdet ve kanunlara muhalif harekette bulunanlar, yahut kanuna ve nizamlara muğayir olarak beyt-ül-mali tasarruf eden kimseler milleti şeamet ve hasara sevkederler.

Memleketçe dinin muhafazası, umumî servetin kudret ve kifayetiyle kaim olduğu gibi servetin muhafazası da ictimaî bir topluluk için, ancak dinin emir ve icap ettiği şekilde ferd ve cemiyet olarak ahlâkın yükselmesiyle mümkün olabilir.

Tahsil-i emval ve tevsi-i ticaret mesai ve ictihad ile olduğu gibi hıfz-ı diyanet de amelî t atbikat ve tasfiyei itikad ile kaabildir.

Mülk ve milletin muaşereti ilim ve san'at iledir.

İlim ve san'atı olmayan millet vahşete düşer.

Maarif ve sanayii neşretmek mülk ve milletin terakkisine büyük bir hizmettir.

Millî terakki ancak ticaret ve san'at gibi ihtiyaclarını temin ve levazımını tedarik edecek her türlü maişet sebeplerini kendi milleti içerisinde aramakla kaabildir.

Bir arada yaşadığımız şu memleketin refah ve terakkisi müttehiden ve muslihane bir tarzda vâki olacak sây ve tedbirle mümkündür.

Milletler arasında kin ve garaz mucib-i tefrikadır.

Muhtelif cemaatlerden müteşekkil olan bir memleket halkının memleketin terakki ve te-alisi umurunda yekvücud bir mahiyet ibraz ey-lemeleri lâzımdır.

Milletin umur-u iktisadiyesinde bilâ tefrik kavmiyet yekdiğerine dest-i muavenet ve muza-haretini uzatması şiar-ı insaniyet ve hakikat-ı medeniyettir.

Efrad-ı millet her umurunda yekdiğerine muavenet ve muzaharete borçludur.

Harp ve cidal, milletin hukukunu muhafaza ve nâsa tevzi-i adalet içindir.

Millet, duçar olacağı mehalike karşı yekvü-cud bulunmalı ve bu tesanüd maddî ve manevî bir surette bariz olmalıdır.

Millî ihtiyaçların hafiflemesini temin uğ-runda malını sarfetmek şeref-i milliyet ve in-saniyettir.

Bir kavim arasında bir şey'in ihtira ve icadı o kavmi tefahüre seykeder.

Askerler, sizin oturmuş olduğunuz hanenin duvarları gibidir.

İnsanların ahlâkını bozup menfaatlerini zayi ederek amel ve ihlaslarını azaltan bir sebep varsa, meşrebce ve mezhebce bir milletin diğer bir millete uymasıdır.

Ahlâk ve etvarı millî olmayan kimselerden husule gelecek gerek ittifak ve gerek ihtilâf, millî olmadığından ihtilalden gayri bir semere vermez.

Güzel âdetlerin terki milliyeti esasından tahrib eder.

Millet an'ane ve âdetlerini terk ederek milliyetini gaip ederse tefessüh etmiş demektir.

Yekdiğerinin ahvâl ve harekâtını beğenmiyerek tenkid ve ta'yib ile ömrünü geçiren kimseler medeniyette bir mevcudiyet ibraz edemezler.

Nefs ve havasına uyarak dinin esaslarını âdet hükmüne kalbedip bir şekl-i taklidî vererek dinin halk üzerindeki hüküm ve nüfuzunu ve haiz olduğu ulviyeti ve kudsiyeti tedricen ref'e çalışan ashab-ı ahdudun bu hareketi ne aklen ve vicdanen ne de ilmen lâyık ve caiz değildir.

Efkâr-ı beşeriyeyi hakikat olmayan bid'at ve dalalete sevk edenler sevap yolu ve doğruluk mesleğini takip ve kabul ederek umumî saadet ve selâmeti düşünmüş olsalardı muhtelif şubelere ayrılma husule gelmez ve beyhude yere ümmet arasında ihtilaflar neş'et etmezdi.

Kendi milletini tahkir ederek gayrilerine meyledenler onların harekât ve sekenatlarını istihsan etmiş oldukları halde mahv ve helâk olurlar.

Halka karşı bir müminin içerisi musalaha ve muvafakat üzere olup kin, haset ve kibir gibi sıfatlardan berî olması ne güzel bir ahlâkdır.

Milletine muhalif terbiye edilerek dinî umur ve millî âdaba kayıtsızlık üzere bulunanlar,

kavminin ahvalini hatalı görür ve ahlâkını tahkir ederler.

Bir milletin görenek ve gelenekleri, icrası mecburî bir kanun hükmündedir. Bunu terk etmek olamaz.

Bir milletin bakası, iyi terbiyeye ve iyi terbiye ise sâlih amellere bağlıdır.

Bir millette sahib-i azimet ve fa'al uzuvların çoğalması terakki yolundaki adımlarını ziyadeleştirir.

Şahsî düşünceler milleti inhilâle sevkeder.

Bir kimse imanı olmayıp da milletinin hey'et-i mecmuasına muhalefet asarı ibraz ederse bu gibilerin islâh ve terbiyesi milletin müşahhasatı üzerine terettüp eden bir vazifedir.

Halkın teveccühü ve hüsn-ü zannı ile kendini hakikatta kemalât sahibi bilmek ahmaklıktır.

Tahakküm eden kimse, kanun-u zahir hilafına yolsuzluk etmiş olur.

Düşünce ve harekâtı millî, her tabiatı edepli ve doğru muallimin vücudu ne kadar elzemdir.

Akide-i diniye ve metanet-i ahlâkiyesi olmayan kimselere milletin hayatına taalluk eden umur-u mühimmeyi tevdi eylemek büyük bir hatadır.

Hükûmetin hariçte olan nüfuz ve itibarı, milletin ibraz edeceği itimat ve sadakat sayesindedir.

Halkı mesai hayatında kayıtsızlık ve ihmale terk etmeyerek herkesi kuvvet ve iktidarı dahilinde bir iş ile iştigale mecbur tutmak ve bu suretle her ferdi gerek kendisi ve gerek mülk ve milleti için nâfi bir hale getirmek umur-u mühimmedendir.

Vazifesinde ihmal ve teseyyüp gösterenleri zecir ve tehdit ile vazifeşinaslığa alıştırmak, kaabil-i islâh olmadıkları surette tebdil-i meslek ettirmek, vazife ve salâhiyetini sui istimal

edenleri ise kat'iyyen memuriyet hayatından uzaklaştırmak memleketin selâmeti namına bir vecibedir.

Din ve millete ihtimam etmeyenlerden ehl-i hüner ve marifet olanlarla mültecileri milletin emvaline tasarruf etmemek şartiyle maadin ve müessesat-ı sınaiyede icabı halinde istihdam ederek hem kendilerinden istifade etmeli hemde halkın zuafasını bunların yed-i mefsedetinden masun bulundurmalıdır.

Umur-u millet mükerrem insanların yed-i iktidarında bulunur, bilhassa maarif bunların yed-i tasarrufunda olursa mevtaların dirilmesi gibi na-kaabil-i terbiye zannedilen adamlar bile vus'ü mikdarı ahz-ı kemalât ederek nâfi bir hale gelir.

Bu küre üzerinde mevcudiyetimizi isbât edemezsek mülk ve milletimiz hüsrandadır.

Bir devletin hayat ve terakkisi mülkün kuvvetiyledir.

Halkın hakkına tecavüz etmeksizin hüsn-ü muaşerette bulunmalıdır.

Bir mülkün ümranı, o mülkü idare eden zatın irfanı nisbetindedir.

Kendi maişet ve menfaat-ı nefsiyesini gözeten bir idareci, mülkün içinde bir maraz-ı mühliktir.

Unf ve şiddet, mülkü fenalığa sürükler.

Millî esasatı tahribetmek asla tecviz edilemez.

Hâdis olan, mukarin-i hakikat ve mâbud-u bilhak olamaz.

Hayra müstenit olmayan amel ve niyet bâtıldır.

Cereyan-ı ahvâli tabiata hamletmek caiz değildir.

Tabiat, metbuuna tâbidir.

Malî fedakârlığa temas etmeyen niyet ve ef'âl hiç bir zaman eda-i şükr-ü mutazammın olmaz.

Kitab-ı hakîmde müşahede ettiğin hakayık ve maarifi unutma, onları tetkik ve ta'mik et.

Âlemde hiç bir şey abes halkolunmamıştır.

Eşyanın künh ve hakikatına, havas ve fevaidine vâkıf olmağa sây et.

Eşyayı tasarruf eylemek iktidarını kazanmak istersen, faide melhuz olan şeyleri tecrübe et ve fikren onu tâkip eyle.

Kemalât-ı insaniye, hakayık-ı beşeriyenin mertebe-i âlâsıdır.

Minnet, eğer tenbih için olursa o kadar beis ve zararı yoktur. Yoksa, minnet etmek pek o kadar mâkul bir şey değildir.

Nefsin islâhı, daire-i imkândadır.

İyilik insana ihsandır; bahil, kasvet-i kalb hüsran ve noksandır.

Mânâya müracaat et, mânâsız zâhirin hükmü yoktur.

Hastanın itimadsızlığı, ilacın tesirini iptal eyler.

Muhabbet, umur-u hayaliyedendir.

Nâkıstan kemalin zuhuru mümteni'dir.

Kâmilden her cihetçe kemâl, nâkıstan noksan zuhur eder.

Mechulü inkâr, inkâr-ı cehildir.

Bâtılın hakka yakîn olmak ihtimali yoktur.

Mücerret kavil, itikadsız ve amelsiz bir netice vermez.

Atâlet ve tenbellik fakr-ü mezellettir.

Lisan, insanı şerefli mevkilere yükseltebileceği gibi süflî derekelere, hattâ helâke dahi sürükleyebilir.

Medeniyet, tefrikayı men ve insanları daima iyiliğe sevkeder.

Hiç bir şeyin kesretiyle tefahür caiz değildir.

Hayat bir cereyan-ı daimîye tâbidir. Bu cereyanın hal-i tabiisi sıhhat, inhirafı marazdır.

Âlem-i hayatta beşeriyetin terakkisi nefs ve aklın muvazenesiyle idrâk olunur.

Ateş, hayat ve hareketi tevlit eder.

Hukuk-u ibada itina, esasat-ı muaşerette şiraze-i intizam-ı âlemdir.

İnsanı mevki-i ihtiramda tutan, sahavet halidir.

Çürümüş kemikler gibi hiç bir gayret ve kudret gösteremezsek bunca senelerin hasıl olan mesaisi ve sarfolunan bütün emekler hebâ olur.

Harpte ibraz-ı cesaret ve metanet eyleyenler kazanırlar.

Zamanın şerefi ilim ile, ilmin şerefi amel ile, amelin şerefi cemaat ile, cemaatin şerefi de ittihat iledir.

Beşerin tabiatı her gördüğünü alır.

Bir şey ki, insana bir nisbet ile münasebeti vardır. Bu münasebet cihetinden o şey insanın mürebbisidir.

Bir işi işlemek şart değildir. O işin menfaat ve mazarratını iptidadan muvazene ederek tâyin ve irade lâzımdır.

Gözün mâ'kûsu eşyadır.

Her mübteda-i hayatın bir münteha-i mematı derkârdır.

ESERİN İÇİNDE GEÇEN VE HÂLEN TÜRKÇEDE PEK KULLANILMIYAN KELİMELER SÖZLÜĞÜ:

AHKÂM Emirler, iradeler, kumandalar. Kararlar.

AHZ Alma, kabul, tesellüm.

A'MAK Derinlikler.

AN'ANAT Gelenek ve görenekler.

BAHİL Hasis, cimri, nekes.

BAİD Uzak.

BEHAİM Hayvanlar, dört ayaklılar.

BERİ Kurtulmuş, pâk, münezzeh.

BİD'AT Hâdis olan. Dine müteallik olup zaman-ı saadetten sonra hâdis olan şey.

BURHAN Delil, ispat, hüccet.

CİLVENÜMA Lâtif ve güzel bir surette zuhur etme.

DEREKE Aşağı derece, derecenin zıddı.

DERKÂR Belli, meydanda.

DESTRES Nail, muvaffak, eli yetişen.

EBNA Oğullar.

ENVAR Aydınlıklar, parlaklıklar.

EŞBAH Benzeyişler.

FEHM Anlayış, idrâk.

FEVAİD Kazançlar, kârlar, menfaatlar.

FISK-I FÜCUR Günah işleme, sefahata dalma.

HÂDİS Meydana çıkan, yeni zuhur eden. Kadim olmayan, sonradan vücuda gelmiş, mahlûk.

HAKAYIK Bir şeyin doğrusu, asıl, gerçeklik.

HASENAT İyiler, güzeller, güzel iş, sâlih amel.

HAVAS Nitelikler, keyfiyetler.

İBAT Kullar.

İKTİDA Tâbi olma, uyma.

İNHİMÂK Bir şeyin üzerine fazla düşme.

İNKIYAD Boyun eğme, kendini teslim etme.

İNTİFA Faidelenme, istifade.

İ'RAZ Yüz çevirme, içtinap.

İSTİHSAN Beğenme, güzel bulma, güzel nazariyle bakma.

İTMİNAN Emin olma, kesin bilme.

İTTİBA' Uyma, arkasından gitme, tâbi olma.

KEMALÂT Erginlik, olma, noksansızlık, mükemmeliyet.

KEVN Var olma, varlık, vücud. (Kevn-ü fesat) olma ve bozulma, dünya.

KÜNH Bir şeyin gayeti, nihayeti, en derin veya en uçtaki noktası.

MAANİ Mânalâr, anlamlar.

ME'CUR Ecr, sevap ve mükâfat kazanan.

MEFSEDET Fesat kurma, bozukluk, fenalık, karıştırma.

MENAHİ Haram olmuş.

MESKENET Miskinlik, fakirlik, beceriksizlik.

MEŞİYYET İsteme, istek, yürüyüş, arzu. (Meşiyyet-i ilâhiye: Allahın iradesi)

METBU' Kendisine uyulan.

MEVSUF Vasf olunan şey, belirtilen.

MEYYİT Ölü, ölmüş insan.

MEZELLET Alçaklık, itibarsızlık.

MUKARİN Ulaşmış, bir yere gelmiş, bitişik.

MUSALAHA Barışma, ulaşma, barış güvenlik.

MUTAZAMMIN İçine alan, həvi, şamil.

MUVANESET Birbirine alışıp birlikte yaşama, alışma.

MÜHLİK Öldüren, öldürücü.

MÜKERREM Saygı değer, sayılan.

MÜKEVVENAT Yaratıkların hepsi.

MÜMTENİ' Razı olmayən, imtina eden.

MÜNTEHA Bir şeyin varabildiği son yer, son, uç.

MÜTECASİR Cür'et eden, bir işe pervasızca girişen, cesur.

MÜTTEHEM Suçlu, kabahatli.

PERVERDE Beslenmiş.

RÜSUH Bir bilginin inceliğine derinliğine varma.

SAHAVET Cömertlik.

SEKENAT Davranış, duruş.

SEKİNE Karar, rahat, dinlenme, yürek rahatlığı.

SULEHA Salih insanlar.

ŞAYESTE Yaraşır, uygun.

ŞİRAZE Düzen, düzgünlük.

ŞUUNAT Olaylar.

TAAZZUM Ululuk satma, kibirlenme.

TAKARRÜP Yaklaşma, yanaşma.

TAV'AN İsteyerek, zorlanmadan.

TA'ZİB Eziyet etme, boşuna yorma.

TEAKKUL Zihni yorarak anlama, akıl erdirme.

TEBAİYYET Tâbi olma, uyma.

TEFAHÜR Öğünme, birine karşı tefahür etme.

TEFEVVÜHAT Münasebetli münasebetsiz sözler, dedikodular.

TEKEBBÜR Kibirlenme, ululuk satma.

TESEYYÜB Kayıtsızlık, tenbellik.

UNF Şiddet, sertlik, kabalık.

VİKAYE Kayırma, koruma.

VÜS' Güç, kudret, yapabilme kudreti.

ZILL Gölge.

ZUAFA Zayıflar.

Seyyid Ahmed Hüsâmeddin Hazretlerinin külliyatından bugün mevcut bulunan ve bu kitabın hazırlanmasında baş vurduğumuz Türkçe eserlerin isimleri aşağıda gösterilmiştir:

Mezahir - ül - Vücud alâ Menabir - üş - Şuhud

Makasid - üş - Şuhud

Mevalid - i Ehl - i Beyt

Zübde - tül - Meratib

Makasid - i Salikîn

Esrar - ı Ceberut - ül Âlâ

El - Mirsad (Mecmua)

Fiatı : 300 Kuruş

Sipariş adresi: Bürhaneddin Erenler Matbaası — İstanbul
Ankara Caddesi No. 52/1 — Tel. 22 08 45